

Simbol narodne afirmacije

MJESECIMA PRIJE NEGO ĆE POLITIČKE PRILIKE OMOGUĆITI USPOSTAVU BANOVINE HRVATSKE, HRVATSKI SPORTAŠI SU ZAPOČELI BORBU ZA OSAMOSTALJIVANJE HRVATSKOG SPORTA I REORGANIZACIJU SPORTSKIH JUGOSLAVENSKIH SAVEZA

Piše **Tomislav Jamičić**

Sport je u Kraljevini Jugoslaviji bio postavljen, poput političkog režima, na izrazito centralističkim temeljima. O svemu bitnom odlučivalo se u Beogradu, a središte gotovo svih sportskih saveza bilo je u tom gradu. Ti su savezi poslije I. svjetskog rata osnovani u Zagrebu, ali su kasnije preseljavani u Beograd. I najvažnije od svega, financije za razvoj sporta raspoređivao je Beograd. Hrvati, uostalom kao i ostali nesrpski narodi u Jugoslaviji, bili su i u sportu u podređenom položaju u odnosu na favorizirani srpski sport. Povrh kočenja razvoja hrvatskog sporta, Beograd je u sportu provodio politiku "jugoslavizma". "Jugoslavizam" je značio borbu protiv svih narodnih obilježja, a upravo su hrvatski sportski klubovi bili simboli narodnog otpora režimu, kao npr. Prvi hrvatski građanski sportski klub s kojim se narod poistovjećivao. Jedan od načina provođenja te politike bilo je osnivanje jugoslavenskih klubova u hrvatskim krajevima. Za razliku od hrvatskih klubova, oni su dobivali potrebnu pomoć iz Beograda. Takvi su bili Policijski sportski klub i ŠK *Jugoslavija* u Zagrebu. Svako isticanje narodnosti u sportskim uspjesima hrvatskih sportaša beogradski su sportski funkcionari osuđivali kao miješanje politike u sport. S hrvatske strane to je bilo doživljeno kao licemjerje, jer je upravo Beograd vodio politiku srpske hegemonije u državnom sportu. Za Hrvate u Kraljevini Jugoslaviji, sport je bio simbol narodne afirmacije. Sport i politika prestano su se ispreplitali.

Ivo Kraljević (desno) rukuje se s Icom Hitrecom na igralištu Gradanskog 7. rujna 1939.

Osamostaljivanje hrvatskog sporta

Hrvatski sportaši sami su odlučili promijeniti svoj položaj. Mjesecima prije nego će političke prilike omogućiti uspostavu Banovine Hrvatske, hrvatski sportaši su započeli borbu za osamostaljivanje hrvatskog sporta i reorganizaciju sportskih jugoslavenskih saveza. Nogometni klubovi su bili najpopularniji i okupljali su narodne ljude, a upravo su predstavnici nogometaša predvodili tu borbu. Jugoslavenski nogometni savez je na području Hrvatske imao tri podsaveza: zagrebački (ZNP), splitski (SNP) i osječki (ONP). Najznačajniji je bio Zagrebački nogometni podsavez, ali u njegovom je vrhu bila projugoslavenska uprava na čelu s predsjednikom Željkom Bergerom. Nakon priprema i okupljanja snaga, hrvatski nogometni klubovi su pobijedili na skupštini ZNP-a 8. siječnja 1939. godine i izabrali novu upravu na čelu s dr. Ivom Kraljevićem. Nakon tog uspjeha, ZNP je preuzeo vodstvo u borbi hrvatskih klubova.

Reorganizacija JNS-a

Nova je uprava ZNP-a donijela prijedlog za reorganizaciju JNS-a, a s tim prijedlogom su se složili klubovi splitskog i osječkog podsaveza. Prijedlog se sastojao u sljedećem:

1. Osnivanje triju samostalnih nogometnih saveza: hrvatskog, srpskog i slovenskog, koji će biti organizirani u jednom vrhovnom savezu na potpuno federalnoj osnovi.
2. Članovi vrhovnog saveza samo su tri narodna saveza, a klubovi su članovi svojih narodnih saveza.
3. Narodni savezi imaju potpunu samostalnost na svom području, neovisno i samostalno donose svoja pravila i potpuno samostalno uređuju unutrašnju organizaciju.
4. Potpuna financijska samostalnost narodnih saveza.
5. Posebna prvenstva narodnih saveza i posebno prvenstvo države bez nacionalne lige.
6. Troškovi vrhovnog saveza moraju se kretati u sklopu proračuna koji donosi godišnja skupština vrhovnog saveza.
7. Odigravanje međudržavnih reprezentativnih utakmica, jednako po broju i važnosti, u Zagrebu kao i u Beogradu.
8. Organizacija vrhovnog saveza mora biti takva da isključuje mogućnost hegemonije bilo koje strane.

Osnovana Hrvatska športska sloga

Taj su prijedlog hrvatski klubovi iznijeli na skupštini JNS-a 29. siječnja 1939. godine u Beogradu. Predstavnici srpskih podsaveza i klubova napali su prijedlog kao separatistički, u cilju rušenja jugoslavenstva i jedinstva u nogometnom sportu, tvrdeći da to znači uvođenje politike u sport. Izloženi vrijeđanju, hrvatski su delegati bili prisilje-

Prvu utakmicu nogometna reprezentacija Hrvatske odigrala je sa Švicarskom (4:0) na igralištu *Gradanskog 2.* travnja 1940.

ni napustiti skupštinu. Prvi pokušaj promjene stanja nije uspio, ali hrvatski nogometaši nisu odustali. Na konferenciji hrvatskih nogometnih podsaveza, 26. veljače 1939. godine, koju je sazvao Zagrebački nogometni savez, hrvatski su klubovi odlučili ustrajati u svojoj namjeri reorganizacije JNS-a. Donesena je odluka o istupanju hrvatskih klubova iz nacionalne lige u kojoj su tada bili zagrebački klubovi, *Gradanski*, HAŠK, HŠK *Concordia* i varaždinska SK *Slavija*. Nakon toga pokrenuta je akcija za osnivanje organizacije koja bi okupila sve hrvatske nogometne klubove i koja bi se još uspješnije mogla boriti za reorganizaciju JNS-a. Ta organizacija postala je Hrvatska športska sloga (HŠS), osnovana na skupštini 14. svibnja 1939. u Zagrebu. Na skupštini je bilo 217 delegata hrvatskih nogometnih klubova. Svi su ti klubovi postali članovi HŠS-e. Prvi predsjednik HŠS-e bio je dr. Ivo Kraljević. Iako je nastao kao nogometna organizacija, HŠS je nastojao okupiti i ostale sportske grane. Nakon osnivanja HŠS-e, hrvatski delegati više nisu sudjelovali u radu JNS-a, a hrvatski igrači više nisu željeli nastupati za državnu nogometnu reprezentaciju. Tako dolazi do potpunog odvajanja hrvatskog nogometa od JNS-a. Kao odgovor Beograda stižu drastične kazne igračima, suspenzije hrvatskim klubovima i na kraju brisanje hrvatskih ligaša, bivših klubova iz nacionalne lige i JNS-a.

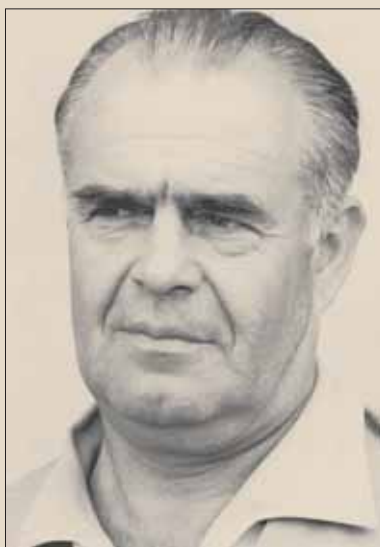
Osnivanje Hrvatskog nogometnog saveza

Hrvatima, međutim, prilaze Slovenci, pa i njihovi klubovi u srpnju 1939. istupaju iz JNS-a. Potpuno neovisno o JNS-u, hrvatski nogometaši su 6. kolovoza 1939. osnovali Hrvatski nogometni savez (HNS), a svi klubovi HŠS-a su automatski postali članovi HNS-a. Za predsjednika je izabran dr. Ivo Kraljević, a za glavnog tajnika Bogdan Cuvaj. U dogovoru sa slovenskim predstavnicima organizirana je Hrvatsko-slovenska nogometna liga za sezonu 1939./1940. U ligu je ušlo devet hrvatskih klubova: ŠK *Hajduk*, HAŠK, HŠK *Concordia*, SK *Slavija* (Varaždin), SK *Slavija* (Osijek), SK *Split*, *Gradanski* (Zagreb), SK *Bačka* (Subotica), SAŠK (Sarajevo) i jedini slovenski predstavnik, SK *Ljubljana*. Zanimljivo je da su u toj ligi sudjelovali klubovi s područja koja kasnije nisu ušla u sastav Banovine Hrvatske. To su SAŠK iz Sarajeva i SK *Bačka* iz Subotice. Istodobno, JNS je nastavio rad bez hrvatskih i slovenskih delegata. Organizirana je nova liga bez brisanih hrvatskih klubova, a za jugoslavensku reprezentaciju igra-

ju igrači iz srpskih klubova. Jugoslavenski nogomet praktično više nije postojao. Osim nogometaša, drugi hrvatski sportaši nisu aktivno sudjelovali u borbi za osamostaljenje hrvatskog sporta. Oni nastavljaju ligaška natjecanja i nastupaju za reprezentaciju Jugoslavije. Neki pritom ostvaruju i vrhunske rezultate, poput teniske reprezentacije u Davisovu kupu, koja je pobijedila u europskoj zoni kupa 1939. godine. U ožujku iste godine jugoslavenska je stolnoteniska reprezentacija osvojila drugo mjesto na Svjetskom prvenstvu.

Hrvatsko-slovenska liga

Sporazum Cvetković - Maček potpisan je 26. kolovoza 1939. Dva dana nakon potpisivanja odigrano je 1. kolo Hrvatsko-slovenske lige, a istodobno je započela liga JNS-a, kasnije nazvana Srpska liga. I dok u Hrvatsko-slovenskoj ligi igraju dva kluba koja nisu iz Banovine Hrvatske, a ni iz Dravske banovine, u Srpskoj ligi nastupa klub koji je iz Banovine Hrvatske - SK *Bata* iz Borova. Ipak, takve "sitnice" nikome ne smetaju i prvenstva se normalno odigravaju. Štoviše, trebalo je samo nekoliko dana i čarobni štapić politike je počeo djelovati. Za samo četiri dana JNS je odlučio sve oprostiti hrvatskim klubovima. Ukinute su sve suspenzije i kazne. U službenom izvještaju se navodi: "*Pređaju se zaboravu sve povrede pravila od strane zagrebačkog, splitskog i osječkog podsaveza i deset ligaša*". Sporazum je označio prekretnicu i u ostalim sportovima i polako se i u svim ostalim sportovima počinju organizirati narodni savezi. Među prvima primjer nogometaša slijedili su hrvati. Na sjednici Jugoslavenskog hrvatskog saveza 1. rujna 1939. dolazi do reorganizacije tog saveza. Osnivaju se tri posebna narodna saveza: hrvatski u Zagrebu, srpski u Beogradu i slovenski u Ljubljani. Oni su postali članovi Vrhovnog hrvatskog saveza Jugoslavije, čije je središte ostalo u Zagrebu.

Bogdan Cuvaj

Literatura:

1. Kramer, F. (1994). Uloga HSS-a u hrvatskom sportu. *Povijest sporta*, 103 (25), 32 - 43.
2. Matković, H. (1999). *Povijest Hrvatske seljačke stranke*. Zagreb.
3. Boban, Lj. (1964). *Sporazum Cvetković - Maček*. Zagreb.
4. Zapisnici sa sjednica HŠS-a, Hrvatski športski muzej, Zagreb.